

UTELATELSE AV SETNINGSLEDD

Ei undersøking av utelatelshenes art, deres grunncr, funksjoner og språksosiologiske struktur, basert på talemålsmateriale fra Oslo.*)

av Geirr Wiggen

0. Innleiing.

1. Avgrensing av Utel. Framgangsmåte under analysen. Forskjellige Utel-typer.
2. Resultata av den empiriske analysen.
3. Hva skyldes Utel?
4. Avslutning.

0. Innleiing.

I denne utgreiinga skal jeg presentere resultatata av ei undersøking som jeg har gjort av én av de "feiltypene" (se s. 2) vi opererer med i prosjektet "Talemålsundersøkelsen i Oslo" (TAUS). I dette prosjektet har vi gjennom noen år samla inn, strukturert og analysert et relativt stort talemålsmateriale fra Oslos indre byområde. Vi har studert både lydverk, formverk og syntaks, men særlig det siste. Vi arbeider nå med talemålsmateriale i 3 serier - A-, B- og C-serien - som til sammen omfatter lydbandinnspilte samtaletekster fra 64 ulike informanter. 48 av tekstene (A- og C-seriens) er forholdsvis store; de varierer i omfang fra ca. 15 til ca. 70 minutters kontinuerlig samtaletekst, som tilsvarer fra ca. 400 til ca. 1600 makrosyntagmer¹ = ca. 4000 - ca. 10000 løpende ord i hver tekst. A-seriens tekster (36) omfatter aldersgruppene over 30 år,

---

*) Denne artikkelen bygger på et tidligere utkast (Wiggen 1975) som var basert på et langt mindre materialerunnlag. Jeg har hatt høve til å legge fram sjelve emnet til diskusjon på et instituttseminar ved Institutt for nordisk språk og litteratur i sept. 1975, og fleire kamerater og kolleger har gitt meg kritikk og råd under arbeidet med stoffet. Jeg er takknemlig for det.

1) Begrepet makrosyntagne definerer Loman og Jörgensen (1971) som "en sekvens av segment, vilka är internt sammenhållna genom ett nät av syntaktiska relationer och externt avgränsade genom att sådana relationer ej föreligger mellan angränsande segment" (s. 9).

B-seriens (tekster fra 16 informanter) omfatter aldersgruppa 20 - 30 år, og C-seriens (12) omfatter 15- og 16-åringer. Alle tekstene i alle seriene er likt fordelt på kjønn og region (Oslo Øst: Kampen og Vålerenga; Oslo Vest: Frogner og Uranienborg).

Denne undersøkinga hviler på A- og C-seriens materiale², altså 48 tekster som til sammen omfatter 179290 ord/26829 makrosyntagmer. Fra 57.5% til 88.7% (gjennomsnittlig 77.4%) av makrosyntagmene er såkalte setningsmakrosyntagmer; resten er interjeksjonsmakrosyntagmer (d.e. svarord eller (grupper av) interjeksjoner) og noen ytterst få tiltalemakrosyntagmer (d.e. vokativer). - Setningsmakrosyntagmene (SMS) er dels setningsfragment (SF), dels setninger (S). Skilnaden dem imellom beror på at SF mangler finitt verbal i oversetningas primærneksus, mens S har slikt verbal. I regelen tilsvarende makrosyntagmetypen S den tradisjonelle syntaktiske størrelsen setning (d.e. helsetning/ eng. sentence), men i enkelte tilfeller kan den være videre. (Det gjelder S med "feiltypen" Ansats til ny S; se Loman og Jørgensen 1971, s. 48. Jeg skal ikke behandle denne makrosyntagmetypen videre her.) Både S og SF kan inneholde ulike slag "feiltyper". De defineres deskriptivt som (1) avbrudd (aposiopesis), (2) syntaktisk korrigerende (utskifting av noen element med enkelte andre, slik at den opprinnelige syntaktiske strukturen endres), (3) anakolut, (4) ansats til ny S etter en allerede fullført SMS og (5) utelatelse av syntaktisk relevant ledd i initial eller medial stilling. - Det gjennomsnittlige ordantallet pr. SMS i materialet for denne studien varierer for hver informant fra 6.5 til 15.8 (gjennomsnittlig 8.7).³

- 2) B-seriens materiale skiller seg fra A- og C-seriens både gjennom emne, lengde og registreringsmåte. Derfor har jeg holdt det utafør i denne undersøkinga.
- 3) Ei grundig gjennomgåing av de ulike makrosyntagmetypene i C-materialet og av de ulike "feiltypene" der har jeg foretatt tidligere (Wiggen 1974). Der har jeg også vurdert materialet m.h.t. de makrosyntaktiske fordelinger innafor forskjellige informantgrupper av ulik sosial, regional og kjønsmessig art.

NB. De talla som er gitt om ord, makrosyntagmer, SMS og gjennomsnittlig ordantall pr. SMS ovafor gjelder bare for informantenes del av samtaletekstene. Interjuernes tale er holdt utafør.

Jeg har sett nærmere på den femte av de "feiltyperne" som er nevnt ovafor, d.e. utelatelse av syntaktisk relevant ledd i initial eller medial stilling (Utel). I denne framstillinga vil jeg vise ulike Utel-typer og deres fordeling på forskjellige informant-grupper, og jeg vil drøfte deres grunner og funksjoner.

1. Avgrensing av Utel. Framgangsmåte under analysen.
Forskjellige Utel-typer.

Det er nødvendig med ei avklaring av Utel-størrelsen. Utel foreligger når ledd eller deler av ledd er utelatt i setninger eller setningsfragment, der de ifølge gjeldende normativ grammatikk skulle være representert⁴. Denne formuleringa må forstås som en deskriptiv (ikke normativ) og praktisk arbeids-definisjon av Utel. Som definisjon av Utel som språk-psykologisk realitet er den uholdbar. Dette forbeholdet må være heilt klart av fleire grunner. For det første er det nødvendig fordi slike syntagmer som jeg behandler her kan vurderes - og blir vurdert - ulikt, alt etter hvilke grammatikk-teorier som er utgangspunkt for vurderinga. De kan reknes som ufullstendige om en har setninga som målestokk. Sjølve betegnelsen "utelatelse" røper en slik synsvinkel: Det er mulig å snakke om syntagmer med utelatte element bare om en forutsetter at det fins "heile" eller fullstendige syntagmer. Syntagmer med utelatelse kan etter dette synet bli fullstendige ved at de(t) utelatte element "settes inn". - Men det fins også dem som meiner det er galt å tenke slik. De opererer med en "block language grammar", en ellipse-

---

4) "...innsparing brukes om ledd eller språklige størrelser som ikke er eksplisitte, men som er impliserte i det foreliggende språktegn, dvs. at det med større eller mindre grad av sikkerhet kan "leses ut" av det (de) tilstedeværende ledd. Utelatelse skulle da brukes om element som ved sitt fråvær gjør at overskrifta blir misvisende eller vanskelig å forstå, med andre ord stå for en "følbar mangel". I motsetning til innsparing skulle altså utelatelse innebære mer enn fjernelse av redundante ledd (trekk)" (Dyrland 1973, s. 22). Utel omfatter hos meg både "innsparing" og "utelatelse", slik Dyrland bruker disse betegnelse.

grammatikk, der bl.a. syntagmer som dem jeg behandler her, til dels vil vurderes som regelmessige og ikke mangelfulle. Se Straumann 1935 og Leech 1963, 1966.

I denne forbindelsen ønsker jeg ikke å drøfte disse ulike grammatiske tenkemåtene. Det ville være å gå inn på en diskusjon som i stor grad strekker seg inn på kommunikasjonsteoretiske, tekstlingvistiske og stilistiske områder: Er Utel-syntagmer "heile" eller "amputerte", oppleves de slik av språkbrukerne (alle? noen? hvilke?), fungerer de slik i tekst- og samtale-sammenheng? - Det er sentrale lingvistiske tema. Men for meg har det vært maktpåliggende først og fremst å kunne skille ut alle Utel-syntagmene fra den totale tekstmassen og ikke andre enn dem. Til det formålet har jeg trengt en bruks- eller arbeidsdefinisjon som den jeg har nevnt innleiingsvis i dette kapitlet.

Begrepet "normativ grammatikk" er òg fleirtydig. Det kan være de regler for ord- og setningsdanning som hver enkelt av oss har i oss som språkbrukere, d.e. vår individuelle morsmåls-kompetanse. Eller det kan være tilsvarende regler som er gitt for offisiell skriftlig og muntlig språkbruk i Norge og som det undervises i i skolen. I stor grad vil jeg tru det er overensstemmelse mellom disse to tolkingsmåtene. Men de kan òg være forskjellige. - Også dette forholdet vil jeg imidlertid unnlåte å drøfte i denne sammenhengen. Jeg vil bare gjøre det klart at jeg under arbeidet har lagt sistnevnte tolkingsmåte av "normativ grammatikk" til grunn, uten at jeg på noen måte dermed har vurdert eller vurderer Utel-syntagmene som "gale". Det har gitt meg et sikkert utgangspunkt for vurderinga av de aktuelle syntagmene, og det har den fordelen at resultatene av undersøkinga dermed vil vise hvor fjernt eller hvor nært forholdet er mellom offisiell norm og faktisk språkbruk.

Med samme praktiske formål - å sette klare grenser for hva som skulle reknes som Utel og hva ikke - har jeg skilt Utel-syntagmer fra syntagmer med "feiltypen" avbrudd (aposiopesis), som er syntagmer med utelatelse av ledd eller deler av ledd finalt. Avbrudd kan ha til-

svarende grunner som Utel, men kan òg skyldes ofte heilt andre forhold, som gjør det rimelig å skille den fra Utel (se Wiggen 1974, s. 70ff.).

Endelig skilles syntagmer med Utel fra "rettkonstruerte" setningsfragment (se Loman og Jörgensen 1971, s. 63) eller setningsfragment med andre "feiltyper" enn Utel. Setningsfragment foreligger når det finitte verbet i primærneksus er utelatt. Eks.: Som svar på spørsmålet (1) vil syntagmet (2a) reknes som "rettkonstruert" setningsfragment, mens (2b) vil reknes som setningsfragment med "feiltypen" Utel.

- (1) Fikk du noe fisk i morges?
- (2a) Ikke i det heile tatt.
- (2b) Ikke heile tatt.

Når et finitt verb ikke har sin plass i primærneksus og er utelatt, registreres det imidlertid som et tilfelle av Utel. Se eksempel (9), s. 8.

Utelatelse av syntaktisk relevant ledd i initial eller medial stilling er et forhold som finner sted på setningsplanet (clause level). Det kan registreres som et enhetlig fenomen ved hjelp av en modell for makrosyntaktisk analyse⁵. Da står den fram som én "feiltype". Men en slik analysemodell hjelper oss ikke om vi vil analysere Utel og nå fram til et meir differensiert bilde av den, d.e. om vi vil skaffe oss greie på hvordan ulike grupper talende mennesker faktisk realiserer typen på forskjellig vis. Da må vi ned på det mikrosyntaktiske planet, der setninga (eng. clause) er den største enheten. Dette går fram av eksempel fra den makrosyntaktiske analysen, der vi kan finne at utelatelse av en heil primærneksus i ei leddsetning har kvalifisert til "feiltypen" Utel:

- (3) d- er no såm fått inn me* åppdrage*ls'n, = /
(C 09/ 923)⁶

5) Loman og Jörgensen 1971.

6) Om transskripsjonsprinsippa, se Wiggen 1974, s. 44f. Innholdet i parentesene skal leses slik: tekstkode / makrosyntagmenummer i teksten.

Makrosyntaktisk foreligger det her utelatelse av en ledd-del i innholdsfeltets nominalfelt⁷. Mikrosyntaktisk dreier det seg om at heile primærneksus i ei setning er utelatt.

Analysen av Utel har jeg altså foretatt på setningsplanet. Jeg har vært interessert i å vite hva slags ordtyper som blir berørt av "feiltypen" og i hvilke(n) stilling(er) Utel forekommer. Ved å bevege meg på setningsplanet har jeg unngått slike vanskeligheter som syntagmer som (3) ville brakt med seg om jeg opererte med makrosyntagmet som grunnenhet. Vanskelighetene ville da ha berørt stillingsbestemmelsene. Det hender f.eks. i tilsvarende makrosyntagmer at det er konjunksjonalen til den etterstilte leddsetninga som er utelatt:

(4) eneste er den kunne starte en isåkkikl+ubb få- jente-: /
(C 06 / 343)

Makrosyntaktisk foreligger bortfallet i (4) i A, på setningsplanet i konjunksjonalfeltet. - Ved at analysen av Utel foretas på setningsplanet, kan resultatene bidra til å kaste lys over Diderichsens feltanalyseprinsipp på et vis som makrosyntaksanalysen ikke ville ha kunnet.

Analysen byr likevel på problem ut over det jeg nettopp har skissert. Hva menes f.eks. med initial utelatelse? Er alle utelatelser i fundamentfeltet initiale? Vi finner utelatelser i fundamentfeltet i setninger som har beholdt forbinderen framfor:

(5) så fikk ikke sjøytetrene: / (C 06 / 248)

Syntaktisk står forbinderen i konjunksjonalfeltet, som ikke hører inn under setninga. Prosodisk hører forbinderen ofte (ikke alltid) med under samme setningskontur som den følgende setninga, i regelen som opptakt. Jeg har imidlertid ikke tatt stilling til om utelatelsen i setninger som (5) skal kalles initial eller ikke. Det er et terminologisk problem. Jeg har rett og slett notert at elementet i fundamentfeltet er utelatt og at utelatelse-

7) Jeg forutsetter Diderichsens analysemodell kjent her og bryr meg ikke om å forklare dens terminologi nærmere.

sen har funnet sted umiddelbart etter samme syntagmes kon-
junksjonal. Så har jeg seinere kunnet vurdere om det har
hatt betydning for utelatelsen at konjunksjonalen har stått
foran.

Enkelte ganger har det også vært vanskelig umiddelbart å
bestemme hvor i setninga utelatelsen har funnet sted:

(6) ell- va- en hall gris, / (C 10 / 167)

I slike tilfeller har jeg trukket inn prosodiske og kon-
tekstuelle forhold som avgjørende kriterier. (6) kan
reint syntaktisk ha utelatelse (av det) i fundamentfeltet
(utsagnssetning) eller i neksusfeltet (spørresetning).
I dette tilfellet peiker både kontekst (setningene før og
etter) og intonasjonen på at vi har å gjøre med ei spørre-
setning. Jeg har notert utelatelse i n.

*

Å avgjøre hvor i setninga Utel finner sted er likevel for-
holdsvis greitt. Hva slags ord som er utelatt skulle en
tru er ei langt vanskeligere oppgave å bestemme. I de
aller fleste tilfeller viser det seg imidlertid ikke å
være så uoverkommelig. Prinsipielt kan en sjølsagt
aldri heilt sikkert vite hva noe er som aldri har vært,
men i regelen gir både meningsinnholdet og den umiddel-
bare språklige omgivnaden god rettleiing i så måte. Og
det er ved hjelp av slike peikepinner at jeg har bestemt
det utelatte elementets ordtype. Som oftest lar ordtypen
seg bestemme heilt entydig:

(7) Intervjuer (I): (36) =eem= ulempe- ve læilighet'n, = /
Informant (IP): (37) næi:/
(38) syns ikke d- ær no- ulempe- jæ. = /
(C 01 / 36-38)

Fundamentutelatelsen i makrosyntagme (ms) nr. 38 er uten
tvil jeg.

Med samme sikkerhetsgrad som i (7) har jeg kunnet slå fast
at alle ordklasser er representert blant utelatte element,

om enn ikke riktig alle typer innafor hver klasse (pro-
prier er f.eks. ikke representert i mitt materiale). Jeg
skal gi noen eksempel:

I. Substantiv:

- (8) men ikke på no aan måte no 2spesielle: = i 2familien
asså, = / (C 04 / 355)

no 2spesielle utgjør bestemmerfelt og beskriverfelt i en
gjenstandshelhet der kjernefeltet ikke har noen represen-
tasjon.

II. Finitt verbal:

- (9) å: = så va- -re lek helt te- jæ inn åm kvell'n. = /
(A 17 / 139)

III. Infinitiv verbal:

- (10) kunne kansje: = spill å: = no: = hånarbaeid å sånt*, = /
(C 08 / 233)

Her er det utelatt bl.a. en infinitivform (være) eller en
perfektum partisipp (vært) medialt.

IV. Personlige pronomen:

- (11) I: (167) æ- -ru færði me skoorn får i år, = /
IP: (168) ja, = /
(169) æ- f': helt færði me skoorn, /
(C 02 / 167-169)

1. pers. sing. er utelatt initialt i ms nr. 169.

- (12) vært mye bedre viss d- h*a- vært fritt, = kunne få
velge vilken skol+e du kunne gått på å sånn, = /
(C 05 / 405)

2. pers. sing. er utelatt medialt etter fritt, = . Jfr.
bruken av du seinere i syntagmet.

- (13) nå*- h*un kámmer *da så æ- veldi sjlit'n å trøtt å*
ska- sjlappe* a-, = å: = / (C 10 / 509)

3. pers. sing. er utelatt medialt. Jfr. hun lenger foran i syntagmet.

- (14) (150) da spise- vi alle sammen sammen, = /
(151) spise- føsjt da frokåst, /
(152) å: = spise- vi et: = måltid lenger ut på dagen, /
(C 10 / 150-152)

1. pers. plur. er utelatt initialt i ms nr. 151. Jfr. bruken av samme pronomenform i syntagmene umiddelbart foran og etter.

- (15) Kontekst: Hvordan trur du andre ser på Kampen-målet?
IP: fåsjtår nest'n ikke va jæ sier, = / (C 01 / 791)

3. pers. plur. er utelatt initialt.

I materialet for denne undersøkinga mangler eksempel på utelatt 2. pers. plur. Det skyldes sjølvve intervju-opplegget, som ikke gjorde det naturlig for informantene å henvende seg til eller vise til noen med den pronomenforma.

V. Ubestemt pronomen:

- (16) (625) settar -*n sæ på jordal:/
(626) æ- jo sjvært åmråde,/
(627) så: = få- -kke låv te*- å sitta dæ-, /
(C 01 / 625-627)

Ubest. pron. er utelatt medialt i ms nr. 627. Jfr. pronomenet i ms nr. 625.

VI. Andre pronomen:

- (17) (1130) dær =e= åppfører -n jo:/
(1131) dær åppfører -n sæ normalt, altså*. = /
(C 10 / 1130-1131)

Refleksivt pronomen er utelatt medialt i ms nr. 1130.

- (18a) sku- de være får no *-a, = / (C 11 / 477)

Spørrepronomen (hva) er utelatt initialt.⁸

VII. Beskriver (adjektiv?):

(19) å da hadde -rem liksom litt sånn: = 2dialekt enn de vi andre hadde, / (C 02 / 463)

Et beskrivende ord er utelatt medialt i en gjenstands-helhets beskriverfelt. (F.eks. annen? Kan ordet klassifiseres som adjektiv?)

VIII. Adverb:

(20) spurte vi åm *å få lage kl+ubb uta- de, / (C 02 / 310)

Et tidsadverb (så? da?) er utelatt initialt.

(21) men jæ *æ- *-kke så mange ganger nå, = / (C 06 / 381)

Kontekstuellet går det klart fram at det er et stedsadverb (der? = på Økern) som er utelatt medialt.

IX. Preposisjon:

(22) såmmærn så: = såm jæ *alt *ha- nevnt, så bl+i- -re vel en del sæiling, / (C 11 / 326)

Preposisjon (om?) er utelatt initialt.

---

8) Frøtheim (1975) ser slike spørresetninger som 18a uten initialt spørreord som produkt av en deleringstransformasjon. Spørreordet er iflg. Frøtheim overflødig, sia spørreelementet er representert inne i syntagmet ved preposisjonsuttrykket får no (< hva...for noe; jfr. han < hvor...han). Vi har imidlertid også spørresetninger uten initialt spørreord og uten slike preposisjonelle spørrelement annet steds i syntagmet.

(18b) mange rom ær de, = / (A 49 / 31)

Her ligger spørrelementet i prosodien. Både (18a) og (18b) er funksjonelle og entydige spørresetninger. En kan, som Frøtheim gjør, si at det utelatte spørreordet er redundant. Like fullt foreligger det Utel etter de syntaktiske kriteriene jeg vurderer syntagmene etter i denne undersøkinga (se s. 3-4).

(23) får da jikk jæ =æ= 2kommunist'ne elle*- no sånt no, = /
(C 04 / 362)

Preposisjon (med? hos?) er utelatt medialt.

X. Konjunksjon:

(24) eneste æ- eget romm æ- fint, = / (C 03 / 20)

Konjunksjon (at?) er utelatt initialt (i konjunksjonal-
feltet) i leddsetninga.

(25) å kvellsen den spise- vi sånn: = nå- vi kårmer inn, =
nå- vi ha- vært ute, = kårmer inn. = / (C 01 / 119)

Konjunksjon (og?) er utelatt medialt (i A, foran kårmer inn).

XI. Infinitivmerket:

(26) sånn såm finne på en kvell elle*- no sånn, kan jæ
drive me. / (C 04 / 200)

Infinitivmerket er utelatt i fundamentfeltet.

XII. Determinativ (i regelen foranstilt artikkel):

(27) får dem bo- jo helt aant ste. = / (C 03 / 414)

Ubestemt foranstilt artikkel (et) er utelatt medialt.

XIII. Formelt "det":

(28) æ- litt uvennskap en gang i bl-ant å sånt no. = /
(C 03 / 392)

(29) så henne- vi ha- bænn dær åm 2fredane, = /
(C 03 / 185)

Formelt subjekt er utelatt initialt i (28) og medialt
(i n) i (29).

I en del tilfeller lar det seg likevel ikke gjøre å be-
stemme den utelatte ordtypen entydig. Det gjelder i sær-
lig grad personlige og ubestemte pronomen. Det er i re-

gelen greitt å avgjøre at det utelatte elementet er et person-henvisende ord, som altså kan registreres som pronomen. Men det kan være uvisst hvor omfattende referansen er meint å skulle oppfattes. Her er fire ulike eksempel:

- (a) Kontekst: Samtale om fritidsklubben, som IP i stor grad føler seg knytta til.
- (30) IP: så henne- vi ha- bønn där åm 2fredane, = /
- (31) I: dere spille- sjæl+ asså, = /
- (32) IP: næi: /
- (33) IP: asså: = læie- bønn sånn såm: = / (C 03 / 185-188)

Er det utelatte pronomenet i (33) vi eller de(m)? Det er umulig å avgjøre.

- (b) Kontekst: Intervjueren spør hvordan julekvelden ter seg for IP og hva IP gjør da.
- (34) står åpp åm mårran spiser å: = /
- (35) ær ikke inne hele dan: = /
- (36) pynte- jul+etre å *sånt no, = /
- (37) å så æ- -re *å feire jul+ekvell'n: = sånn åttetia. = /
- (38) spoise- vi midda å sånn. = / (C 03 / 278-282)

Er det utelatte pronomenet i (36) jeg eller vi? Det er umulig å avgjøre. Reint pragmatisk er det naturlig å forstå handlingene som er uttrykt i de to følgende syntagnene som kollektive handlinger, mens handlingene som (34) og (35) uttrykker godt kan være begrensa til IP sjøl.

- (c) Kontekst: IP forteller om når og hvor lenge han har ferie.
- (39) d- æ- såpass lit'n etat dø- jæ jåbber, /
- (40) så liksåm: = kan trikse så veldi mye, = /
(C 04 / 161-162)

Er det utelatte pronomenet i (40) jeg eller ubestemt og meir generelt henvisende (han, man, en, du)? Det er umulig å avgjøre.

- (d) Kontekst: Intervjueren ber IP fortelle om julefeiringa generelt. IP ber om å få spørsmålet presisert.
- (41) sånn såm jol+e i gaml+e dar, = / (C 03 / 270)

Er det utelatte pronomenet jeg, vi eller et ubestemt og meir generelt henvisende (man, en)? Det er umulig å avgjøre.

Slike fleirtydige tilfeller som eksempla (a) - (d) ovafor representerer, har jeg registrert separat. Vi kan kalle dem kontekstuelte "usikre" utelatelser, og det kan være interessant å skille dem ut. Se s. 31f.

De ulike Utel-typene har jeg nå presentert (i) etter hvor i setninga de finner sted og (ii) etter hva slags ordtyper som berøres. Eksempla viser samtidig hvor forskjellig ulike Utel-typer kan fungere. Noen (f.eks. (3), (5), (15), (31), (36), (40), (41)) er semantisk betydningsbærende for så vidt som det er tale om utelatelse av kasusformer (agens/patiens; se Fillmore 1972). Betydning er òg knytta til Utel når "feiltyten" henger sammen med aktualisering el. tematisering (se s. 29). Andre er ikke semantisk betydningsbærende på noen av disse måtene (f.eks. (4), (6), (8), (9), (14)). -

Særlig interessante er agens-utelatelser som f.eks. (5). De forekommer bare i talt mål. I norsk skriftspråk forekommer agens-strykning ofte, men det "kamoufleres" gjennom strukturendringer i syntaksen. Aktive setninger der agens strykes passiv-vendes (5b), eller det finner sted ei nominalisering (5c).

(5b) så det blei ikke skøytetrent

(5c) så skøytetrening blei det ikke noe av

Slike syntaktiske "kamouflasjer" finner vi naturligvis også i talt mål. Ikke uvanlig er nominalisering ved infinitivskonstruksjon.

(42) så: = de va- et ha: hart 2miljø på fäl+keskoorn den gangen, = /

(43) å de var å sitta ijen var da- ifra kl+åkka var tåll *åm midda, / (A 15 / 65-66)

Men poenget i denne forbindelsen er at talemålet svært ofte tolererer at agens utelates uten at syntaksen for øvrig skiples, slik (5) er eksempel på. - Et tilsvarende forhold synes å gjelde patiens-utelatelser (se (53), s. 32). Slike utelatelser er imidlertid dårligere belagt i materialet mitt enn agens-utelatelser.

Til slutt i dette kapitlet vil jeg bare skissere den reinte tekniske sida av arbeidet.

Jeg har berekna fordelinga av utelatte element med tanke på stilling i syntagmet og med tanke på ordtype. Som hjelp har jeg brukt edb-maskinen ved Regnesentralen på Blindern/ Universitetet i Oslo til å skrive ut spesielt alle makrosyntagmer i C-materialet som er koda for "feiltypen" Utel⁹. I hver tekst fins i tillegg til disse makrosyntagmene enkelte andre med samme "feiltype", som av bestemte grunner¹⁰ ikke er blitt registrert i edb-maskinen med den tallkoden som viser at Utel foreligger. Disse har jeg lagt til de maskinelle Utel-utskriftene manuelt. Ved gjennomgangen av disse utskriftene har jeg kontinuerlig konsultert utskriftene (transskripsjonen) av heile intervjuet for å holde rede på de aktuelle syntagmenes kontekst. Opptellinga av de ulike Utel-typene har jeg gjort manuelt, og de forskjellige forekomstenes absolutte tall er for hver tekst blitt merka av på et skjema m.h.t. stilling og ordtype. Deretter har jeg rekna ut de ulike Utel-typenes relative frekvens i hver tekst i forhold til det totale antallet Utel i teksten. På grunnlag av disse talla har jeg så kunnet berekne kjønnsfordelinga, aldersfordelinga og den regionale fordelinga av de forskjellige Utel-forekomstene. Noen sosiologisk fordeling ut over dette har jeg ikke foretatt i denne sammenhengen.¹¹

---

9) Om innlesinga og behandlinga av tekstene i edb-maskinen og tilrettelegginga av tekstene til disse prosessene, se Wiggen 1974, ss. 83 - 88.

10) Grunnene er reinte edb-tekniske; se op.cit., s. 86.

11) Det skyldes hovedsakelig at jeg syns jeg sakner skikkelige forutsetninger til å foreta en slik sosiologisk klassifisering av informantene som er dekkende for ei språksosiologisk undersøking. Jeg tenker særlig på at det ikke fins noen systematisk stratifikasjonsanalyse av det norske samfunnet.

2. Resultata av den empiriske analysen.

Jeg vil først vise hvor i setninga utelatelstene finner sted og hvilke ordtyper de berører. Deretter vil jeg presentere de språksosiologiske data som har avtegna seg klarest i materialet og/eller som jeg har funnet det mest interessant å feste oppmerksomheten ved.

A. La oss begynne med å se på hvor utelatelstene finner sted (tabell I), uten tanke på hvilke ordtyper det gjelder og uten sosial eller regional differensiering.

Tabell I¹²

Stilling Inf.- gruppe	INITIALT			MEDIALT	
	konj.felt	fund.- felt	neksus- felt	innh.- felt	ekstrapos.- felt
Alle	2.9	69.8	- 9.2	17.8	0.2

Vi ser at de aller fleste utelatelstene (ca. 70%) finner sted initialt, hyppigst i fundamentfeltet. Av alle fundamentutelatelstene står gjennomsnittlig 87.0% heilt i spissstilling, dvs. uten noen representasjon i konjunksjonalfeltet framom. Det forteller oss ikke noe sikkert om Utel lettere inntreffer i absolutt spissstilling. Men en klar peikepinn er det iallfall.

Det er interessant å sammenlikne dette resultatet med hypoteser og resultat fra annen talemålsgransking. Bengt Franzén og Leif Nilsson har studert fundamentfeltet i uformelt Eskilstuna-talemål (Franzén og Nilsson 1974). Materialgrunnlaget deres er talemålstekster fra 14 informanter, jamt fordelt på sosialgruppe I og III, kjønn og alder, med ei aldersspredning på 15 år. - De går ut ifra en hypotese om at de fleste fundamentfelt består av ett ord (s. 2). Denne hypotesen finner de seinere bekrefta i materialet (s. 14ff.): 83.8% av alle fundamentfelte i deres materiale var ett-ordige, 13.6%

12) I stedet for å rekne standardavvik på alle gjennomsnittsfrekvensene i denne presentasjonen, legger jeg ved de individuelle frekvensene i et eget vedlegg (s.39f).

fleirordige, og bare 2.6% var tomme.

Denne svenske undersøkinga er ikke direkte sammenliknbar med mi. Franzén og Nilsson måler andelen tomme fundamentfelt mot totalt antall fundamentfelt i sitt tekstgrunnlag. I studien min, derimot, er andelen tomme fundamentfelt målt mot totalt antall utelatelser, ikke mot alle fundamentfelt. Denne forskjellen beror naturligvis på at vi har hatt ulike siktemål med arbeida våre. Men indirekte kan resultatene likevel jamføres. Fundamentfelt foreligger bare i setningsmakrosyntagmer (S og SF; se s. 2), især S. (I ei rekke SF kan vi for det første ikke rekne med noe fundamentfelt (syntaktisk isolerte bisetninger). De aller fleste andre SF har dessuten tomme fundamentfelt, idet de faller inn under typen "frittstående adverbial" (i går? på toget? o.l.; se Loman og Jørgensen 1971, s. 34-35). Heilt nøyaktige tall i så måte har jeg ikke.) Dersom vi for mitt materiale måler frekvensen av fundament-utelatelser mot totalantallet S, skulle vi få et mål som tilnærmedelsesvis tilsvarer Franzén og Nilssons.

Utel inntreffer gjennomsnittlig i 10.3% av alle S i mitt materiale. Og tabell I viser altså at den inntreffer hyppigst (gjennomsnittlig i 69.8% av tilfellene) i fundamentfeltet. Vi finner da at tomme fundamentfelt i mitt materiale forekommer i $\frac{10.3 \cdot 69.8}{100} \% = 7.2\%$ av alle S.¹³ Sjøl om vi i det målet for tomme fundamentfelt som jeg er kommet fram til ad indirekte veg, må ta omsyn til en viss feilmargin (pga. eventuelle SF med fundamentfelt), kan vi i alle fall slå fast at det er skilnad på det svenske og mitt resultat.¹⁴

B. Tabell II viser i hvilken grad ulike ordtyper blir berørt av Utel, uten at det er tatt omsyn til stillinga i setninga eller til sosial eller annen differensiering av informantene.

13) For C-materialet (15-16-åringene) aleine er tallet 13.8%.

14) Det er likevel tvilsomt om det er verd å legge for mye vekt på denne skilnaden. Det svenske resultatet (2.6% tomme fundamentfelt) harmonerer godt med resultat som Eyvind Dyrland har funnet gjennom en analyse av norske avisoverskrifter. Han har studert 8474 avisoverskrifter i 4 aviser og funnet at fra 2.8% til 3.7% av dem har tomme fundamentfelt pga. subjektutelatelse (Dyrland 1973, s. 46 - 47).

Tabell II

Prosentvis fordeling av utelatte ordtyper etter fallende frekvens:

1.	Personlige pronomen	: 48.1 %
	a) 1.p.sg.	: 22.9 %
	b) 1.p.pl.	: 11.2 %
	c) kontekstuellet "usikre"	: 5.2 %
	(i) 1.p.sg./1.p.pl.	: 2.2%
	(ii) 3.p.pl./1.p.pl.	: 1.3%
	(iii) 1.p.sg./1.p.pl./ubest.	: 0.9%
	(iv) 1.p.sg./ubest.	: 0.8%
	d) 3.p.pl.	: 3.8 %
	e) 3.p.sg.	: 3.3 %
	f) 2.p.sg.	: 0.7 %
	g) 2.p.pl.	: -
2.	Formelt "det"	: 15.9 %
3.	Preposisjoner	: 10.7 %
4.	Adverb	: 5.2 %
5.	Konjunksjoner	: 4.1 %
6.	Determinativer	: 3.8 %
7.	Ubestemte pronomen	: 2.3 %
8.	Finite verbformer	: 2.1 %
9.	Substantiv	: 1.9 %
10.	Infinite verbformer	: 1.7 %
11.	Infinitivsmærket	: 1.1 %
12.	Andre pronomen	: 0.8 %
13.	Adjektiv (bestemmere)	: 0.1 %

Personlige pronomen (og til dels også formelt "det") skiller seg ut som spesielt hyppig utelatte ordtyper¹⁵. Det kunne være interessant å vurdere deres utelatelshyppighet i forhold til deres uttrykte forekomst.

---

15) Sett i sammenheng med at Utel forekommer oftest i fundamentfeltet, stemmer dette bra med resultat fra svenske talemålsundersøkinger. F.eks. har Bengt Loman lagt fram materiale som viser at pronomena er den ordklassen som er vanligst i fundamentfeltet i svensk talemål (Loman 1973; her etter Franzén og Nilsson 1974, s. 2).
- Kerstin Nordin's undersøkelse av 8-klassingers talemål i Övertorneå viser at pronomen rangerer som nest hyppigst i fundamentstilling, etter adverb (Nordin 1974, s. 157). Jeg kjenner imidlertid ikke noen undersøkelse som direkte tilsvarer den jeg gir ei framstilling av her.

Det formelle "det" synes imidlertid å opptre ulikt alt etter som det det refererer til ("potensielt subjekt"; se O. Næs 1972, §§ 253-4) er uttrykt en annen plass i setninga eller ikke. Ei systematisk undersøking av dette forholdet ville bli omfattende og en studie for seg sjøl, og jeg har ikke gått inn på det i denne sammenhengen. At det formelle "det" utelates hyppig, står likevel fast.

Med de personlige pronomena har jeg imidlertid kunnet foreta ei slik jamføring som nevnt ovafor. Eskil Hanssen har i samband med sin pronomenstudie (Hanssen 1975) foretatt systematiske registreringer av de personlige pronomens forekomster i heile TAUS-materialet (se innleiinga). Han gir også opplysninger om forekomstene i hver serie. Jeg har dermed kunnet legge sammen antallet entydige utelatelser av hvert personlige pronomen i hver A- og C-tekst (a) med antallet tilsvarende uttrykte pronomen (b), som gir summen (c), og etter formelen $\frac{a \cdot 100}{c}$ rekne ut hvor stor del av det totale antall mulig uttrykte personlige pronomen som er utelatt. Det viser seg da at utelatelsene totalt sett ligger i underkant av 6 %. Resultata fordeler seg slik (tabell III):

Tabell III

Ordtype Infor- manter	Utelatte pers.pron./totalt antall mulig uttrykte pers.pron.						Totalt inkl. "usikre"
	1.p.sg.	2.p.sg.	3.p.sg.	1.p.pl.	2.p.pl.	3.p.pl.	
Alle	5.8	1.6	5.6	5.0	-	4.0	5.9

C. Jeg har foretatt en språksosiologisk analyse av materialet med tanke på Utel-typenes fordelinger på aldersgrupper, kjønn og region. (Fordelinger på sosiale klasser/lag har jeg unnlatt å trekke inn. Jfr. fotnote 11, s. 14. I Wiggen 1974, s. 27ff. og 165f., har jeg gitt grunner for hvorfor sosialgruppeanalyser i språksosiologisk sammenheng er problematisk.)

1) Både for ungdommens vedkommende og i de voksne informanternes talemål er særlig ett mønster heilt klart. Østkant-informantene har relativt høyere Utel-frekvens enn Vestkant-informantene. Det gjelder alle aldersgrupper og begge kjønn, slik det går fram av tabell IV.

Tabell IV

	Utel / S		Utel/feilt.totalt	
	Oslo Øst	Oslo Vest	Oslo Øst	Oslo Vest
Menn/15-16 år	25.6	18.1	62.1	35.2
Menn/31-45 år	8.8	3.3	22.6	12.7
Menn/46-60 år	10.1	5.1	33.1	31.5
Menn/61-75 år	7.5	4.8	26.2	18.4
Kvinner/15-16 år	18.4	14.9	51.2	38.6
Kvinner/31-45 år	8.6	7.7	27.3	24.6
Kvinner/46-60 år	15.8	5.0	45.8	23.3
Kvinner/61-75 år	6.9	4.9	23.1	22.7

2) Kvinnene har gjennomsnittlig hyppigere Utel enn mennene. Dette relative forholdet varierer imidlertid en del i de ulike aldersgruppene (tabell V).

Tabell V

	Utel / S		Utel/feilt. totalt	
	kvinner	menn	kvinner	menn
Oslo Øst/15-16 år	18.4	25.6	51.2	62.1
Oslo Øst/31-45 år	8.6	8.8	27.3	22.6
Oslo Øst/46-60 år	15.8	10.1	45.8	33.1
Oslo Øst/61-75 år	6.9	7.5	23.1	26.2
Oslo Vest/15-16 år	14.9	18.1	38.6	35.2
Oslo Vest/31-45 år	7.7	3.3	24.6	12.7
Oslo Vest/46-60 år	5.0	5.1	23.3	31.5
Oslo Vest/61-75 år	4.9	4.8	22.7	18.4
Oslo Øst/alle	12.9	11.9	38.0	33.6
Oslo Vest/alle	7.5	5.9	26.3	25.3
Totalt	10.2	8.9	32.2	29.5

3) To interessante trekk viser seg i den generelle aldersfordelinga av Utel. Det ser for det første ut til at Utel forekommer langt hyppigere i ungdomsinformantenes talemål enn i de voksne informantenes (tabell VI).

Tabell VI

	Utel / S		Utel/feilt. totalt	
	kvinner	menn	kvinner	menn
15-16 år	17.3	20.6	47.0	44.2
31-75 år	8.2	6.6	27.8	24.1

Iøynefallende er også et mønster som synes å stå fram av det materialet jeg har av de voksnes talemål (kvinner fra Oslo Vest danner eneste unntaket her). Hos de voksne informantene synes Utel å finne sted oftest i de middelaldrendes talemål. Talla for de regionale variasjonene kan

en lese i tabell IV. Her skal jeg føye til en oversikt over aldersfordelinga totalt (blant de voksne informantene) (tabell VII).

Tabell VII

	Utel / S			Utel/feilt.totalt		
	kvinner	menn	begge	kvinner	menn	begge
31-45 år	8.1	6.1	7.1	26.0	17.6	21.8
46-60 år	10.4	7.6	9.0	34.5	32.3	33.4
61-75 år	5.9	6.2	6.0	22.9	22.3	22.6

*

Med punkta 1) - 3) ovafor har vi fått et innblikk i Utels frekvens i sjelve tekstmassen og et bilde av dens plass blant "feiltytene". Nå skal jeg trekke fram to sentrale Utel-typer, de betydningsbærende og fundamentutelatelsene, for å vise deres språksosiologiske fordeling.

4) Den aldersfordelinga av Utel som vi nettopp har sett, blir ikke mindre interessant om en vurderer den i sammenheng med pronomen-utelatelsene. Jeg vil i den forbindelsen minne om skilnaden mellom semantisk betydningsbærende og semantisk betydningsløse Utel-typer, som jeg har greidd ut om på s. 13. De betydningsbærende utelatelsene, og særlig agens-/patients-utelatelsene, tilsvare i regelen utelatelser av nominaler, især personlige pronomen. Spesielt er det rimelig at de pronomen-utelatelsene som resulterer i fleirtydighet (kontekstuellet "usikre" pronomen-utelatelser) har krav på oppmerksomhet, om en skal vurdere Utel fra synsvinkelen 'semantisk betydningsbærende/betydningsløs' (se s. 11f. og s. 35). La oss se på følgende fordeling av kontekstuellet "usikre" pronomen-utelatelser (tabell VIII).

Tabell VIII

	31-45 år	46-60 år	61-75 år
Kontekststelt "usikre" pron.-Utel/Utel tot.	4.6	5.2	3.5

Dette er besnærende. Mønstret fra aldersfordelingene ovafor gjentar seg. Går vi i større detalj, vil vi imidlertid se at det ikke er gjennomført for alle informantgrupper. Det holder for informantene fra Oslo Øst, men ikke for dem fra Oslo Vest. Vi kan føye til fordelinga av personlige pronomen totalt (tabell IX).

Tabell IX

	Utel av pers.pron./Utel totalt		kontekststelt "usikre" pron.-Utel/Utel totalt	
	Oslo Øst	Oslo Vest	Oslo Øst	Oslo Vest
31-45 år	45.2	42.4	4.7	4.5
46-60 år	54.8	44.2	6.3	4.2
61-75 år	53.1	48.0	1.5	5.6

Mønstret gjelder dessuten for menn, men ikke for kvinner (tabell X).

Tabell X

	Utel av pers.pron./Utel totalt		kontekststelt "usikre" pron.-Utel/Utel totalt	
	kvinner	menn	kvinner	menn
31-45 år	55.9	31.7	5.0	4.2
46-60 år	42.6	56.3	3.9	6.6
61-75 år	54.9	46.3	5.1	2.0

Under forsøket på å vurdere frekvensen og fordelingene av semantisk betydningsbærende utelatelser, har jeg også tatt utgangspunkt i alle de ordtypene som jeg har rekna som aktuelle: personlige pronomene, ubestemte pronomene og substantiv. Jeg er klar over at også andre ordtyper kan være betydningsbærende på linje med de nevnte nominalene, sjøl om de i regelen ikke er det. Og jeg er klar over at en del pers.pron.-utelatelser ikke behøver å være semantisk betydningsbærende (se s. 27). Men det har vært uråd å vurdere hvert enkelt Utel-tilfelle. Materialet har vært for overveldende til det, og i mange tilfeller ville jeg ganske sikkert ikke ha kunnet ta noen klar avgjørelse. Det bildet som tabell XI gir, vil følgelig være usikkert. Likevel syns jeg talla bør ha krav på en viss interesse, om vi bare husker på deres begrensning.

Tabell XI

	semantisk betydningsbærende Utel/Ütel tot.	
	Oslo Øst	Oslo Vest
kvinner/15-16 år	50.9	50.6
kvinner/31-45 år	51.4	68.0
kvinner/46-60 år	56.0	43.0
kvinner/61-75 år	52.3	57.9
menn/15-16 år	48.6	55.2
menn/31-45 år	49.6	24.7
menn/46-60 år	64.3	54.6
menn/61-75 år	56.4	49.9
alle kvinner	52.6	55.3
alle menn	55.3	53.8
totalt	53.8	54.5

Nest iøynefallende er det kanskje at aldersgruppa 46-60 år igjen skiller seg ut blant de voksne informantene etter samme mønster som nevnt ovafor (s. 20ff.), bortsett fra hos kvinnene i Oslo Vest. Ellers ser vi at voksne menn fra Oslo

Øst later til å ha høyere frekvens av betydningsbærende utelatelser enn voksne menn fra Oslo Vest. I kvinnematerialet finner vi ingen liknende systematisk regional skilnad. Totalt sett er forskjellene mellom bydelene små. Det er klart at Østkant-informantene har de høyeste frekvensene for de fleste kjønns-/aldersgruppernes vedkommende, men ikke totalt. Det slår meg imidlertid også at forholda mellom kjønna er motsatt i de to bydelene. Det er et velkjent mønster fra de tidligere undersøkingene vi har av språksosiologisk art fra Oslo (Nordland 1954; Wiggen 1974), og som for andre språkdrags vedkommende i regelen står fram langt klarere enn her.¹⁶

5) Tabell XII viser fordelingene av fundament-utelatelser.

Tabell XII

	Fundamentutelstelser/ Utel totalt	
	Oslo Øst	Oslo Vest
kvinner/15-16 år	78.5	77.3
kvinner/31-45 år	68.6	78.5
kvinner/46-60 år	70.0	57.1
kvinner/61-75 år	71.7	67.7
menn/15-16 år	68.2	70.8
menn/31-45 år	75.0	51.3
menn/46-60 år	78.7	61.9
menn/61-75 år	64.6	60.8
alle kvinner	72.7	69.5
alle menn	71.9	62.5
alle 15-16 år	75.1	73.0
alle 31-45 år	71.8	64.9
alle 46-60 år	74.4	59.5

(forts.s. 25)

16) Dette motsatte kjønnsforholdet har jeg forsøkt å finne ei forklaring på i Wiggen 1974, s. 150ff.

(tabell XII forts.)

alle 61-75 år	68,1	64,2
alle	72,3	65,9

Vi ser at fundament-utelatelser er hyppigst blant (a) de yngste informantenes, (b) de kvinnelige informantenes og (c) Østkant-informantenes utelatelser, om vi vurderer disse informant-gruppene under ett (det fins avvik innafor hver gruppe). Det er en struktur som faller i tråd med andre språkbruksstudiers resultat og med teorier om sosialt betingta språkbruksmønster som er utleda av dem; se meir om det på s. 28.

*

Jeg velger å stanse empiri-presentasjonen med dette. Om leserne skulle ha interesse av å vite noe om andre forhold i materialet enn det jeg har vist ovafor, kan de ta utgangspunkt i vedlegget (s. 39).

3. Hva skyldes Utel?

Hva kan være grunnen til at Utel inntreffer? Det kan tenkes fleire grunner. En rimelig framgansmåte når vi vil danne oss et bilde av vilkåra for Utel, er i første omgang å konsentrere seg om hovедtendensen i det empiriske materialet. Den forteller oss at Utel hovedsakelig inntreffer langt framme i setninga, oftest initialt. Og hva er felles for de ordtypene som blir berørt hyppigst? De er korte, i regelen énstavingsord. Det er pronomen som jeg, du, han, hun, den, det, vi, de(m), man, en; determinativene ei, en, et og det; konjunksjoner, særleg at og som; infinitivmerket å; det formelle "det"; og de ulike utelatte adverba er det mest nærliggende (kontekstuel) å forstå som tids- og stedsadverba så, da, nå, der og her¹⁷ (uten unntak i det

17) Jfr. Franzén og Nilsson, s. 32: "En liten grupp enordiga advl. upptar en anmärkningsvärt stor del av de fund. som är advl. Denna grupp, "kärngruppen", består av adv. sen, då, där, så, nu."

foreliggende materialet). Alle disse er énstavingsord. Bare noen ytterst få kan vi rimeligst anta er flerstavingsord; det gjelder enkelte substantiv og noen infinitte verbformer.

Disse iakttakelsene fører tanken hen til at en hovedgrunn til Utel må være å finne i reint fonetiske forhold, nærmere bestemt i rytmiske og intonasjonelle vilkår som setninga er underlagt i østlandsk mål. Olaf Broch presenterte i si tid (1913; 1923) "rytmenormen" som prinsipp i østlandsk tale. Han meinte å kunne belegge en tendens i østlandsk til å ville innordne alt lydstoff - mindre syntagmer og større, som heile setninger - i taletakter på to (stundom tre) stavinger. Dette prinsippet prøvde Broch i neste omgang å bruke til å forklare lydendringer og reduksjon av ordformer.

Broch har rett nok eksemplifisert rytmenorm-prinsippet v.h.a. heller små syntagmer, ordgrupper. Men det skulle ikke være alt for dristig å tenke seg at et tilsvarende prinsipp rår i mer omfattende syntagmer òg. "En viss hang til utmåling av denne [d.e. talens utåndingsstrøm] i likestore bølgelengder eller energimengder, er å finde igjen på mange sprogområder, om end kanskje i forskjellig ytringsform" (Broch 1923, s. 153). De utelatte elementa i det utsnittet av Oslo-talemålet som mitt materiale gir, er oftest korte, énstavings ord i absolutt spiss-stilling. Dertil kommer at de personlige og ubestemte pronomena, som er de hyppigst utelatte ordtypene, i regelen har subjektsfunksjon. De utgjør setningenes tema (mots. rhema)¹⁸. Ofte er temaet en kjent størrelse i et tekstforløp (innholdsmessig sett), og i enkelte språk (f.eks. engelsk) forårsaker dette at setningene svært ofte framstår i passiv form med agens-strykning¹⁹. Temaet oppfattes av taleren som så kjent at det ikke får språklig uttrykk. I vårt materiale er tema-representasjonene også ofte utelatt, skjont uten at setningene for øvrig gjennomgår noen strukturendring (passivering).

18) Om "tema" og "rhema", deres funksjon og deres innvirkning på setningsstrukturen, se Halliday 1970, s. 160ff. - Gjennom ei undersøkning av svenske intervjuvar i Borås, Helsingfors og Tornedalen har Mirja Saari funnet at det oftest er subjektskategorien som utelates, særlig i initial stilling, men og medialt (Saari 1975, s. 153f.).

19) Se Fillmore 1972.

Ekskurs:

Personlige pronomen er den sentrale ordgruppa blant såkalte "shifters". "Shifters" er betegnelsen på ord som skifter betydning etter situasjonen. Det var Otto Jespersen som først satte navn på slike ord med situasjonsbetinga referanse (Jespersen 1922, s. 123f.). Seinere har Prag-lingvister drøfta dem nærmere i samband med tema/rhema-strukturer (se Jakobson 1971, s.130ff.). Utelatelse av jeg i direkte tale skyldes rimeligvis ofte ordets "shifter"-funksjon; situasjonen gjør det opplagt hvem det refereres til. Jfr. Higgins 1968, s. 1: "If a question is asked about 'You', the subject 'I' of the reply is frequently omitted in speech.

Q. What did you do last night?

A. Went to the cinema.

This is a perfectly natural and 'good' answer, ..." Interessant er det imidlertid om jeg kan utelates også i ulike former for indirekte tale, der referansen ikke er til den som taler, men til en utenforstående person. Om russisk skriver Vološinov (1930, s. 129): "All the various ellipses, omissions, and so on, possible in direct discourse on emotive-affective grounds, are not tolerated by the analyzing tendencies of indirect discourse and can enter indirect discourse only if developed and filled out." Jeg kan ikke vise til noe belegg for utelatt "shifter" i indirekte tale i mitt materiale. Men et konstruert syntagme som (b) (direkte tale) meiner jeg godt kan uttrykkes som (c) i indirekte tale:

- (a) Vil du hente ei pakke for meg på bussen klokka fem?
- (b) Joå. ska- jør de. (direkte tale)
- (c) Han sa at joå sku- jør de. (indirekte tale)

Den utelatte "shifter" jeg i (b) er ikke uttrykt (som han) i (c). Og tempusskiftet (ska- > sku-) viser at (c) ikke er et tilfelle av direkte tale. Men det kan være at utelatselsen i (c) skyldes interjeksjonsmakrosyntagmet joå. Jfr. (d).

(d) (?) Han sa at sku- jør de.

Trass i at interjeksjonsmakrosyntagmer ikke har forskjellig struktur i direkte og indirekte tale, slik setningsmakrosyntagmer har, er de i stor grad affektivt betonte og bidrar til å rykke den refererte situasjonen de hører hjemme i, nærmere - til å gjøre den meir "direkte". Jeg er tilbøvelig til å ville forklare utelatselsen i (c) med at syntagmet omfatter et interjeksjonsmakrosyntagme. Jfr. indirekte tale-konstruksjoner med interjeksjonsmakrosyntagmer i Knut Hamsuns romaner (Øyslebø 1964). - Om utelatelser av "shifters" i direkte tale kan bibeholdes i indirekte tale i norsk talemål, blir stående som et ubesvart spørsmål i denne undersøkingsa.

I tilknytning til disse merknadene om "shifters" kan vi si generelt at et ord kan utelates der kontekstuelle deiksisforhold gjør det overflødig. I slike tilfeller kan vi si at utelatselsens betydningsbærende karakter er svekka (se s. 13 og s. 23):

- (44) mor va- allti rø'nde. = /
- (45) roste allti de ja jøre. = / (A 47 / 332-333)
- (46) vi va- i åssisjtrann, = /
- (47) bodde på hotell der, = / (A 47 / 517-518)

Nært beslektet er utelatelser som finner sted fordi den som taler forutsetter felles referanseramme for seg og mottaker(ne). Her nærmer vi oss en sosiologisk forklaring av utelatelser.

På bakgrunn av Basil Bernsteins engelske språksosiologiske studier (se f.eks. Bernstein 1969) kan vi vente at slike presupposisjoner i større grad gjelder "lavere" sosiale grupper (arbeiderklassen) enn "høyere" (mellomklassen). Vi kan og vente at det gjelder barn og ungdom i større grad enn voksne (Ginsburg 1972, s. 223). I dette lyset blir resultatene av mi undersøkelse særlig interessante, idet de viser høyere Utel-frekvens blant østkant-informantene enn blant Vestkant-informantene²⁰, like ens tilsvarende høyere frekvens hos ungdomsinformantene enn blant de voksne (se s. 19ff.)²¹

Kan vi forstå hovedtyngden av utelatelsene som resultat av et kombinert fonetisk-psykologisk prinsipp? De fleste utelatte elementa har status som tema og dermed lav grad av nytt informasjonsinnhold (i forhold til rhema). Psykologisk står de ikke i fokus. Det gjør derimot de rhematiske elementa, som følger etter. Innafor rammene av en rytmenorm er det disse elementa med høyere grad av nytt informasjonsinnhold som får sterkest trykk. For å opprettholde en rytmisk balanse i setningene, kommer de lydlige korte tema-elementa, som står foran rhema-elementa, i trykksvak stilling. De blir på et vis "setningsopptakter", på linje med slike opptakter som vi kjenner f.eks. fra metrikken²². "Sådan optakt er der klar tendens til å la forsvinde", skriver Broch (1923, s. 145).

Holder ei slik forklaring på Utel?

Jeg vil tru at et fonetisk-psykologisk prinsipp av den art som jeg har skissert ovafor, er virksomt. Men det virker neppe aleine; det forklarer ikke alle slags utelatelser. Det fortjener en nærmere kommentar.

Prinsippet har ei psykologisk side i den forstand at det forutsetter noen setningsledd som mindre fokuserte eller mindre betonte i bevisstheten enn andre. I mange høve er det rimeligvis et slikt psykologisk forhold som ligger bak

20) 78.8% av den yrkesaktive befolkninga på Kampen var i 1970 kroppsarbeidere. Frosenten for Vålerenga var 78.2. Bydelene Frogner og Uranienborg har Oslo indre byområdes laveste arbeiderprosent, 24.3 - 29.8% (Øidne 1970, tabell 13, s. 275).

21) Kerstin Nordin (1974) har vist bl.a. at fundamentutelatelse i finsk-svenske ungdommers talemål er langt vanligere i de lavere sosialgrupper enn i de høyere (s. 157).

22) Se Broch, op.cit.

Utel. Men en kan for det første lure på om de reinte rytmiske vilkåra likevel har en sterkere innflytelse. Det hender f.eks. at tema-elementet, et pronomen, er utelatt i fundamentfeltet, men likevel kommer til uttrykk finalt i form av en setningshale (eng. "tag").

(47) kaller sæ arbeidere, jø- -rem. = / (C 11 / 617)

Det må være en grunn til at pronomenet ikke aldeles er utelatt. Det kan ikke være fullstendig psykologisk ufokusert i tilfeller som dette. På den ene sida er det rimelig å vurdere (47) som eksempel på en form for aktualisering (tematisering/topikalisering). I transformasjonell generativ grammatikks terminologi er (47) resultat av en topikaliserings-transformasjon²³, der det er heile VP₁ som er topikalisert. Sia det ikke bare er NP₂ (arbeidere) som er flytta fram, men også verbalet, har det vært nødvendig å sette inn proverbalet gjere. C 11 ville ha oppnådd aktualisering også ved å ha topikalisert bare NP₂, men det spørs om ikke topikalisering av heile VP₁ er en måte å forsterke aktualiseringa på. Kanskje ligger det også en skilnad mellom de to topikaliserings-transformasjonene i at den som bare gjelder NP₂ meir aktualiserer en tilstand eller status,

23) Som input for (47) tenker jeg meg da strukturen dem kaller sæ arbeidere. Jeg ser det m.a.o. slik at topikaliseringstransformasjonen forårsaker Utel (av NP₁). Ei tenkelig innvending mot denne fortolkinga kan være at det i tilfeller som (47) ikke foreligger utelatelse, men framflytting av verbal med presens-morfemet uttrykt på to steder. Følgende syntaktiske "test" kan da ses som støtte for sistnevnte synsmåte: dem kaller sæ arbeidere, jø- -rem er grammatikalsk, men ikke den utbygde varianten *dem kaller sæ arbeidere, jø- -rem neppe. Det siste syntagmet vil uvegerlig måtte karakteriseres som anakolutisk. Grammatikalsk blir den derimot når det initiale dem ikke er uttrykt. Liksom vi følgelig ikke har noen grunn til å rekne med initial utelatelse (av dem) i kaller sæ arbeidere, jø- -rem neppe, har vi heller ingen grunn til å rekne med tilsvarende utelatelse i (47). - Til dette resonnementet er det å si at det ikke tar omsyn til setningshalens ulike funksjon. jø- -rem i (47) fungerer som fritt setningsadverbial med forsterkende eller understrekkende funksjon, ikke som primærneksus. Utbygd, som i jø- -rem neppe, beholder den sin neksuelle funksjon (og er for så vidt heller ikke å rekne som setningshale). - Den adverbialt omkategoriserte setningshalen jø- -rem i syntagmer som (47) har en parallell i etterstilt trur jeg i syntagmer som de er på kino, trur jeg.

mens den som berører heile VP₁ aktualiserer sjølve handlinga? Dette gjelder hårfine nyanser som er vanskelige å skille klart. - I tilknytning til denne utgreiinga om Utel ved aktualisering, og med forbindelseslinjer til det jeg har nevnt i ekskursen ovafor (s. 27) om utelatelse av kontekstuelte overflødige ord, vil jeg legge til at initialutelatelse av NP₁ ved emfase av den handlinga som verbalfrasen uttrykker, er godt representert i talemålsmaterialet mitt, også der emfasen ikke forårsaker topikaliseringstransformasjon.

(48) Åse ville ikke. = på noon måte. = /

(49) ville ikke. = / (A 43 / 872-873)

(50) (Kontekst: Informanten har fått en bror. Jordmora sier:)
nøi, /

(51) må (emf) komme å se på d'n sjønne broorn du ha- fått. = /
(A 51 / 249-250)

Tilbake til syntagmer som (47). Utelatelsen der kan altså være grunna i språkbrukerens behov for aktualisering. Men vi må òg legge merke til at syntagmet, slik det er forma i (47), faller fullstendig sammen med den østlandske rytmenormen; det er regelmessig daktylisk (-trokéisk) uten opptakt²⁴. Her syns jeg det er på sin plass å minne om at store deler av vår dagligtale foregår på et lavt språklig bevissthetsnivå. Våre ytringer formes i stor grad så å si "automatisk", etter visse mønstre eller sjablonger som etter hvert har festna seg og fått en viss sosial forankring. Syntagmer med setningshaler som det (47) gir eksempel på, må sies å ha sjablongmessig utforming. Typen er godt kjent i østlandsk, iallfall i Oslo-mål. Jfr. den tilsvarende typen (7), s. 7. Jeg finner det rimelig å forklare den slik at den er utforma under innflytelse fra den østlandske rytmenormen, som den faller heilt i tråd med, når semantiske forhold ikke har virka i annen retning.

24) Sjel finner jeg det rimeligst at setningshalen må sies å falle inn under eget taktavsnitt og er trokéisk. Men rytmenormen tolererer fleire trykksvake stavinger etter trykkstavingene enn foran (Broch 1923, s. 148). Derfor kan den kanskje vurderes som trykksvake stavinger innafor foregående taktavsnitt.

Dette var noen ord om forholdet mellom de reinte fonetiske kreftene og de psykologiske, og om hvordan det psykologiske elementet i denne sammenhengen må oppfattes som fokusering (i språkbrukerens bevissthet) eller ikke. Ellers har jeg tidligere (s. 11-13) gitt eksempel på en Utel-type som ser ut til å reflektere et anna psykologisk forhold. Det gjelder kontekstuelte "usikre" pronomen-utelatelser, slike som skaper fleirtydighet for mottakeren. Jeg forestiller meg, som nevnt under empiri-presentasjonen (s. 21ff.), at de i særlig grad er betydningsbærende utelatelser. Det er en fordom som er psykologisk grunna: Den som taler kan ha et meir eller mindre klart ønske om å gi mottakeren ei forestilling om saka som i avsenderens øyne er meir i tråd med det han/ho sjøl skulle ønske var virkelig enn det som faktisk er tilfelle. I eksempel (a)/(33), s. 12, kan f.eks. den reelle situasjonen godt tenkes å være at informanten ikke har noe med klubbens administrasjon å gjøre eller på anna vis kan gripe inn i klubbens program og gjøremål. Men han identifiserer seg i stor grad med klubben og livet der og ønsker at det var slik; så unnlater han - igjen meir eller mindre ubevisst - å presisere seg sjøl som "utafor" i den sammenhengen det er tale om i (33) ved å unnlate å uttrykke det sjøl-ekskluderende pronomenet de(m) som han ellers måtte ha brukt om han ville ha presisert agens.

Ei slik psykologisk forklaring kan også tenkes å gjelde entydige pronomen-utelatelser. Vi kan ikke si at det psykologiske vilkåret for Utel i slike høve er manglende fokusering av det utelatte elementet i bevisstheten. Det er vel nærmere tvert om.

I slekt med denne sistnevnte psykologiske mekanismen er en annen, som ser ut til å tre i kraft når språkbrukeren ønsker å lede oppmerksomheten bort fra slike sider av saka som vedkommende ikke vil at mottakeren skal legge vekt på eller som han/ho sjøl ikke legger vekt på. Det er snakk om bevisst eller ubevisst fortrengning av (deler av) et saksforhold. Personen kan f.eks. ha moralske skrupler eller frykte represalier av en eller annen art, eller så kan vedkommende være skruppelløs. Her er et eksempel:

- (52) så jæ kjørte* ne en stakkasj lit'n fisker såm satt
i en robåt å fisket, = /
- (53) pl+øyde jæ gått ne. = / (C 11 / 525 og 527)

I (53) er et personlig pronomen, 3.pers. sing., utelatt initialt, i fundamentfeltet. Det utelatte pronomenet refererer til en stakkasj lit'n fisker i (52), d.e. handlingas "Experiencer" (Fillmore, op.cit.); det er objektet i (53). Tradisjonelt sier vi - og med god grunn - at det er for å gi objektet (N) emfase at vi setter det i fundamentfeltet²⁵. I tilfeller som (53) er det med andre ord et emfatisk ledd som er utelatt. Eksemplet skulle vise at også element som i høyeste grad er semantisk betydningsbærende kan utelates. Det burde kunne utlegges som tegn på fortrenkning av Experiencers situasjon i dette tilfellet.²⁶

Et tredje beslekta forhold har vi der språkbrukeren står overfor et bevisst dilemma, idet vedkommende må velge mellom to eller fleire alternative ord eller uttrykk, og velger utelatelse som en måte å slippe unna problemet på. Situasjonen er sosialt betinga, f.eks. i valg mellom tabu-ord og eufemisme (faen/ fadderullan) eller mellom formell eller uformell form (De / du). Denne Utel-typen har et visst slektskap med den som beror på manglende grep på "det rette ord" (se s. 34).

- (54) å da bl+æi du jo ståenes dær såm sånne: = å høre
på -ren, = / (A 15 / 657)

(Det utelatte substantivet her kan tenkes å være alt fra fehuer og dumstaurer til skolelys.) "Dilemma-utelatelsen" er imidlertid et langt meir interessant språksosiologisk fenomen enn det sistnevnte, som ikke reflekterer noen tilsvarende bevisst språkbrukshandling.

- 25) "Andre Ied [enn subjektet] stilles som Regel kun i Fundamentfeltet, naar de skal emfatisk modstilles eller fremhæves, ..." (Diderichsen 1968, s.192, §73, Tillæg 1c).
- 26) Typen skulle være egna til å eksemplifisere hvordan språkbruken reflekterer menneskers holdninger og verdier.

Det fins også andre fonetiske og psykologiske grunner til Utel enn dem jeg til nå har nevnt. Et iøyenfallende fonetisk fenomen er haplologi: Ei staving kan falle bort når den står i sekvens med ei heilt eller delvis likelydende staving. Stavinga kan godt være et énstavingsord og dermed kvalifisere til "feiltypen" Utel:

(55) va ha%: va har du feste*t dæ ve påskefæiringa, = /
(C 05 / 320)

Det er en sekvens av 2 ganger preposisjonen ved som har vært utsatt for denne spesielle dissimilasjonstypen.

Et beslekta lydlig fenomen har vi i (56).

(56) *i fårhåll te- dem så kansje -rem ikke sjønne- va
vi sier å sånt* no, = på grunn a- de*m har en aan
2dialekt, = / (C 03 / 555)

Her er konjunksjonen at utelatt i den siste adverbialfrasen. Den har ikke stått i sekvens med noen likelydende staving, men er falt bort gjennom assimilasjon. Framlydende a er assimilert med utlydende a i foregående staving, og utlydende t er assimilert med framlydende d i etterfølgende staving.

Blant de psykologiske vilkåra for Utel skal jeg til slutt nevne ett som har en viss sammenheng med det første jeg har nevnt ovafor, manglende fokusering i bevisstheten. Den opptrer ofte ved syntaktiske korrigeringer (se s. 2), og jeg kan ikke finne noe bedre å kalle det enn manglende grammatisk oversyn eller kontroll.

(57) d- ær =e- da bare tisjdage*r å tåsjdage*r* viss
du ikke da fåretar åss: = bestemt i styre* at vi
skal jøer no spesielt sām å dra på en tur elle*-
no sånt no, = / (C 10 / 308)

Korrigeringa består i at sekvensen fåretar åss strykes og ny fortsetting tar til med bestemt.... . Utelatelsen foreligger i den nyinnsatte, "korrekte" sekvensen, som

initialt mangler finitt verb (har). Dette leddet har ingen sentral plass i meningsstrukturen, og det kan dermed sies å være psykologisk ufokusert. Men det er neppe denne manglende fokuseringa som er avgjørende, sjøl om den er ei vesentlig forutsetning. Det er vel rimeligere å anta at Utel i dette tilfellet først og fremst skyldes at språkbrukeren er så konsentrert om å foreta korrigering i meningsstrukturen at kontrollen over den grammatiske struktureringa glipper. Kan vi kalle det konsentrasjonsglipp, i mangel av bedre merkelapp?

I denne forbindelsen bør det vel også være nevnt at et element stundom synes å være utelatt fordi den som snakker ikke finner det uttrykket vedkommende leiter etter, "det rette ord". Se eksempel (19), s. 10; jfr. eksempel (54), s. 32. Det er på et vis manglende kontroll over leksikon.

*

La meg nå summere opp de ulike vilkåra for Utel som jeg meiner å ha funnet indikasjoner på i talemålsmateriale fra Oslo. Det er 3 fonetiske prinsipp:

1. rytmenormen;
2. haplologi;
3. kontaktassimilasjon.

Og det er 3 hovedgrupper av sosial-psykologiske forhold:

4. mangel på fokusering i bevisstheten (av det utelatte ordet)
  - a) ved aktualisering/emfase (av andre ledd);
  - b) pga. (antatt) kontekstuell utvetydighet;
5. meir bevisst unngåing (av det utelatte ordet)
  - a) ved ønsket om å ville framstille ei sak i gunstigst mulig lys, uten å gripe til direkte løgn (der Utel åpner for fleirtydighet);
  - b) ved fortrenngning (kan høre inn under pkt. 4);
  - c) ved dilemma;
6. konsentrasjonsglipp (f.eks. ved syntaktiske korrigeringer).

Denne inndelinga i fonetiske og sosial-psykologiske forhold kan imidlertid kritiseres fra et funksjons-synspunkt. Se

s. 13. Punkta 4 og 5 i avsnittet ovafor skiller seg fra 1, 2, 3 og 6 ved at de aleine ofte er betydningsbærende gjennom sine semantiske funksjoner. Utelatelser som grunner seg på disse sosial-psykologiske forholda virker styrende inn på mottakerens tolkning (avkodning) av avsenderens utsagn på et vis som 1, 2, 3 og 6 ikke gjør. Gjennom aktualisering eller utelatelse av agens eller patiens framheves nemlig bestemte sider av den saka det er tale om, på bekostning av andre. Konsentrasjonsglipp og de fonetiske prinsippa, derimot, virker meir "automatisk" og allment. De ligger dessuten fjernere fra vår bevisste kontroll og bidrar derfor ikke på samme måte til å kaste lys over den sosiale og psykologiske situasjonen som en samtale mellom to eller fleire mennesker er. Ei anna sak er det at de fonetiske prinsippa også kan ha språksosiologisk interesse, dersom de viser seg å virke i forskjellig grad og på forskjellig vis innafor ulike samfunnsgrupper. Da vil også de fonetisk betinga Utel-typene virke sosialt karakteriserende. Umid- delbart synes jeg ikke det er urimelig å tenke seg at rytme- normen kan variere fra ei samfunnsgruppe til ei anna (Broch nevner ikke noe om det). Vanskeligere å forestille seg er imidlertid ei tilsvarende systematisk sosial fordeling av ulike haplogi- og assimilasjonsfrekvenser. Skjønt hva veit vi? Nyere språksosiologisk forskning (f.eks. Labov 1965) har jo blottlagt at det også er konkrete sosiale forhold i samfunna som styrer lydutviklinga: Språkbruks- vanene er forskjellige i ulike samfunnsgrupper, også i fonetiske forhold, og noen samfunnsgrupper har større so- sial innflytelse enn andre. Deres (språklige og andre) vaner bidrar dermed til å forme (språk-)utviklinga i sam- funnet i det store og heile. Hvordan dette ter seg i de- talj når det gjelder Oslo-mål eller norsk språk, har vi liten eller ingen systematisk kunnskap om. Til det trenger vi omfattende kvantitative undersøkinger.

I denne studien har jeg under registreringa av hver enkelt Utel-forekomst ikke skilt mellom dem etter hvilke fonetiske og/eller sosial-psykologiske forhold som har ligget til grunn. Jeg har følgelig ikke kunnet si noe særlig konkret om den sosiale betydning som de ulike utelatelsene i dette materialet måtte ha gjennom sin fordeling på forskjellige

informantgrupper. Noe har jeg imidlertid antydning allerede i forbindelse med utelatelsete når avsender antar at mottaker har samme referanse-ramme som han/ho sjøl; se ekskursen s. 27f. Jeg vil føye til enda en kommentar til de språksosiologiske data. Den gjelder det forholdet at aldersgruppa 46-60 år, særlig på Østkanten, stikker seg ut blant de voksne informantene med særlig hyppige utelatelsete (Vestkant-kvinnene viser motsatt tendens; se tabellene, kapittel 2). Ei nærliggende forklaring byr seg fram: Språk og språkbruksmåter blir i varierende grad brukt som sosiale identifiseringsmerker og tilhørighetssymbol. Det er et velkjent fenomen i språksosiologien. Informantene det gjelder i dette tilfellet, har vokst opp og fått si grunnutdanning i mellomkrigstida, en sosial kamp-periode med skarpe motsetningsforhold mellom arbeiderklassen og mellomklassen/borgerskapet. Språkbruken kan rimeligvis ha bidratt til å markere skillelinjene i denne konflikten. Det folkelige bestemtetsmorfemet -a (motsatt -en(e)) i substantiv-kategorier er særlig frekvent hos de samme Østkant-informantene som har særlig høg Utel-frekvens (Western 1974, s. 72f.). Det er ikke urimelig å karakterisere utelatelsete òg som et folkelig måldrag. De hører heime i ei elliptisk språkføring som fungerer på bakgrunn av en god gruppesamhørighet (felles referanseramme; jfr. s. 26). Slik sett kan den relativt høge frekvensen av Utel hos 46-60-åringene, og særlig i Oslo Est²⁷, forstås som ett av fleire samvarierende folkemålsdrag som i en sosial og politisk kamp-periode har festna seg som et karakteristiskum for arbeiderklassen.²⁸

---

27) At den samme tendensen viser seg blant mennene fra Vestkanten (men ikke hos kvinnene), kan forstås på bakgrunn av at arbeiderklassens meir uformelle tale-målsmonster nyter uoffisiell, "skjult" prestisje blant menn generelt (se Trudgill 1974, s. 94f.).

28) I denne hypotesen ser jeg et fruktbart utgangspunkt for et bredt anlagt språksosiologisk (-politisk) studium, ikke minst med tanke på at TAUS-materialet viser at krigs- og etterkrigsgenerasjonen blant informantene har mindre grad av folkemålsdrag (inkl. Utel) i sin tale enn mellomkrigsgenerasjonen: Jfr. samarbeidspolitikken som avløser klassekampinja etter siste verdenskrig. Jfr. endelig tendensen til språklig og politisk polarisering hos politisk aktive mennesker (særlig ungdom?) igjen i dag.

Til slutt bør det være nevnt at de ulike beveggrunnene til Utel neppe virker én og én, men sammen, og at de virker i ulik grad og med ulikt styrkeforhold i forskjellige talesituasjoner, i ulike syntagmetyper, hos ulike individ. Men meir konkret enn som så er det umulig for meg å være etter denne undersøkinga.

4. Avslutning.

Med dette skulle jeg ha fått fram det jeg hadde på hjertet. Jeg har presentert ei rekke forskjellige Utel-typer, hvor i setninga de finner sted, hvilke ordtyper de berører, hvilke funksjoner de kan ha. Jeg har vist hvordan Utel-typene i TAUS' Oslomåls-materiale hovedsakelig fordeler seg på kjønn, alder og region. Og jeg har drøfta ulike vilkår for at Utel skal finne sted.

Til slutt vil jeg bare peike på at resultatene av dette arbeidet også reiser et par interessante spørsmål som har med våre godt innarbeidde grammatiske forestillinger å gjøre.

"Tomt Fundament findes nu kun i Helhedsspørgsmaal (...), ved Imperativ (...), i Indskudssætninger (...) samt Betingelsessætninger (...)" (Diderichsen 1968, s. 193, § 73, Tillæg 2). Denne forestillinga om fundamentfeltet blir framført med få eller ingen modifikasjoner også i morsmåls-læra vår, heilt til høyeste nivå i universitetsundervisninga. Talemålsmateriale i denne undersøkinga viser at modifikasjoner trengs. Fundamentfeltet synes ikke å være fullt så "fundamentalt" viktig og nødvendig i setningsbygninga i talt mål som betegnelsen og tradisjonen kan gi inntrykk av.

Interessant er det også å iaktta at det formelle, grammatiske elementet "det" ofte utelates. "Ved siden av setninger med reelt subjekt har vi også setninger med formelt subjekt, gjerne kalt upersonlige setninger. (...) De setningene vi godkjenner som upersonlige, skal (mi uth.) ha det formelle "det" (eventuelt "der") på subjekt-plassen" (Næs 1972, s. 290, §253). Resultatet av denne talemålsstudien viser at gjennomsnittlig 15.9 % (21.6 % i ungdomsmaterialet) av alle Utel gjelder det formelle "det". Denne utelateltesfrekvensen

skulle være høg nok til å rokke ved våre tradisjonelle forestillinger om dette grammatiske elementets nødvendighet, sjøl om det ennå er nødvendig med et meir inngående studium av formelt "det" før vi får et heilt klart bilde av dets funksjon.

Jeg går ut ifra at Diderichsens og tilsvarende forestillinger om fundamentfeltets rolle i stor grad beror på at skrift-språklige erfaringer nokså ensidig er lagt til grunn. Det samme gjelder Næs' og tilsvarende forestillinger om det formelle "det". Derfor er disse slutt-merknadene heller ingen kritikk av Diderichsen eller Næs. Men denne studien av Utel skulle ha en funksjon som et varsko om at morsmålsgranskere, liksom lingvister i det heile, bør orientere seg sterkere mot et studium av talt mål. En rimelig antakelse vil være at et slikt studium vil gi støtet til moderering eller omvurdering av fleire påstander i den tradisjonelle morsmålslæra enn dem jeg har satt fingeren på her.

VEDLEGG: Individuelle tall.

5 Utel i ulike stillinger / Utel totalt

OSLO ØST

Alger	Kjønn	Infor- mant- nummer	INITIALT			MEDIALT		
			konj.- felt	fund.felt	neksusfelt	innholds- felt	ekstraspos. felt	
15 - 16 år	kvinner	C 01	-	91.6	-	4.2	4.2	-
		C 02	-	67.9	-	-	32.1	-
		C 05	6.0	76.1	-	10.5	6.0	1.5
		C 06	2.0	78.4	-	9.8	9.8	-
	menn	C 03	6.1	67.4	-	12.2	12.2	2.0
		C 04	2.4	69.1	-	7.1	21.4	-
31 - 45 år	kvinner	A 07	-	33.3	-	22.2	44.4	-
		A 08	-	90.0	-	-	10.0	-
		A 17	2.0	82.4	-	9.8	5.9	-
	menn	A 38	-	87.5	-	6.3	6.3	-
		A 44	10.0	57.5	-	2.5	30.0	-
		A 54	-	80.0	-	10.0	10.0	-
46 - 60 år	kvinner	A 29	2.3	60.5	-	11.6	25.6	-
		A 34	2.1	85.4	-	8.3	4.2	-
		A 35	8.0	64.0	-	-	28.0	-
	menn	A 10	7.0	65.1	-	9.3	18.6	-
		A 15	2.8	88.9	-	-	8.3	-
		A 33	3.6	82.1	-	3.6	10.7	-
61 - 75 år	kvinner	A 36	4.2	83.3	-	4.2	8.3	-
		A 37	-	53.9	-	15.4	30.8	-
		A 43	2.5	77.8	-	-	19.8	-
	menn	A 20	6.4	74.5	-	6.4	8.5	2.1
		A 39	-	52.6	-	15.8	31.6	-
		A 40	13.3	66.7	-	13.3	6.7	-

§ Utel i ulike stillinger / Utel totalt

OSLO VEST

Alder	Kjønn	Infor- mant- nummer	INITIALT			MEDIALT		
			konj.- felt	fund.felt	neksusfelt	innholds- felt	ekstra- pos.felt	
15 - 16 år	kvinner	C 08	-	84.6	-	5.1	10.3	-
		C 09	-	70.0	-	16.7	13.3	-
	menn	C 07	-	75.0	-	14.3	10.7	-
		C 10	3.7	76.8	-	9.8	9.8	-
		C 11	2.3	63.6	-	18.2	13.6	2.3
		C 12	5.0	67.8	1.7	17.4	8.3	-
31 - 45 år	kvinner	A 31	-	79.4	-	5.9	14.7	-
		A 41	4.2	75.0	-	8.3	12.5	-
		A 47	2.4	81.0	-	-	16.7	-
	menn	A 22	-	-	-	-	-	-
		A 25	7.1	57.1	-	14.3	21.4	-
		A 52	-	45.5	-	9.1	45.5	-
46 - 60 år	kvinner	A 21	-	91.3	-	4.4	4.4	-
		A 24	5.0	40.0	-	15.0	40.0	-
		A 28	-	40.0	-	20.0	40.0	-
	menn	A 23	-	62.5	-	25.0	12.5	-
		A 27	-	61.5	-	-	38.5	-
		A 46	7.7	61.5	-	15.4	15.4	-
61 - 75 år	kvinner	A 49	4.8	61.9	-	9.5	23.8	-
		A 50	-	70.0	-	10.0	20.0	-
		A 51	5.1	71.2	-	5.1	18.6	-
	menn	A 45	7.1	57.1	-	14.3	21.4	-
		A 48	3.0	63.6	-	9.1	24.2	-
		A 53	-	61.4	-	11.5	26.9	-

Alder	Kjønn	Infor- mant- nummer	Subst.	Finitt verb	Infinitt verb	Personlig pronomen	Pers.pron. 1.p.sg.	Pers.pron. 2.p.sg.	Pers.pron. 3.p.sg.	Pers.pron. 1.p.pl.	Pers.pron. 2.p.pl.	Pers.pron. 3.p.pl.	konkret, "usikre" pers.pron.	3.p.pl./ 1.p.pl.
15 - 16 år	kvinner	0 01	-	1.4	-	57.8	22.5	-	2.8	12.7	-	11.3	8.5	2.8
		0 02	-	-	7.1	42.9	21.4	-	3.6	3.6	-	7.1	7.1	7.1
		0 05	1.5	1.5	-	52.2	29.9	1.5	-	4.5	-	-	16.4	4.5
		0 06	-	-	-	43.1	17.7	-	3.9	9.8	-	5.9	5.9	-
	menn	0 03	-	6.1	-	38.8	12.2	-	-	14.3	-	4.1	8.2	6.1
		0 04	2.4	-	-	47.6	23.8	-	9.5	2.4	-	-	11.9	4.8
31 - 45 år	kvinner	A 07	-	11.1	11.1	33.3	22.2	-	-	-	-	11.1	-	-
		A 08	-	-	-	60.0	30.0	-	-	20.0	-	-	10.0	-
		A 17	2.0	2.0	-	45.1	23.5	-	3.9	11.8	-	3.9	2.0	-
	menn	A 38	-	-	-	37.5	6.3	-	-	13.8	-	6.3	6.3	-
		A 44	2.5	-	-	40.0	12.5	5.0	15.0	2.5	-	5.0	-	-
		A 54	-	-	-	55.0	35.0	-	5.0	5.0	-	-	10.0	-
46 - 60 år	kvinner	A 29	2.3	2.3	-	46.5	16.3	-	4.7	23.3	-	2.3	-	-
		A 34	2.1	-	-	56.3	20.6	-	2.1	25.0	-	2.1	6.3	2.1
		A 35	4.0	-	8.0	44.0	4.0	-	8.0	28.0	-	4.0	-	-
	menn	A 10	-	4.7	-	48.8	11.6	-	4.7	23.3	-	2.3	7.0	-
		A 15	5.6	-	-	72.2	19.4	2.8	-	16.7	-	19.4	13.9	-
		A 33	-	-	-	60.7	14.3	-	-	25.0	-	10.7	10.7	3.6
61 - 75 år	kvinner	A 36	-	-	-	66.7	33.3	-	-	33.3	-	-	-	-
		A 37	-	-	-	38.5	38.5	-	-	-	-	-	-	-
		A 43	1.2	-	-	51.9	12.4	1.2	11.1	13.6	-	9.9	3.7	2.5
	menn	A 20	-	-	-	59.6	33.3	-	-	6.4	-	14.9	-	-
		A 39	5.3	5.3	5.3	42.1	21.1	-	-	15.8	-	-	5.3	-
		A 40	-	-	6.7	60.0	46.7	-	-	13.3	-	-	-	-

% utelatte ordklasser / Utel totalt

OSLO ØST / II

Alder	Kjønn	Infor- mant- nummer	1.p.sg./ 1.p.pl.	1.p.sg./ ubestemt	1.p.sg./ 1.p.pl./ ubestemt	Ubestemt pronomen	Andre pronomen	Adjektiv (bestem- mer)	Adverb	Preposi- sjon	Konjunk- sjon	Infini- tivs- merket	Determi- nativ	Formelt "det"
15 - 16 år	kvinner	C 01	5.6	-	-	4.2	-	-	1.4	2.8	1.4	-	2.8	28.2
		C 02	-	-	-	-	-	3.57	7.1	7.1	-	7.1	-	25.0
		C 05	6.0	4.5	1.5	-	-	-	7.5	7.5	6.0	-	3.0	20.9
		C 06	5.9	-	-	2.0	-	-	5.9	9.8	2.0	2.0	5.9	29.4
	menn	C 03	-	-	2.0	6.1	-	-	6.1	6.1	6.1	2.0	8.2	20.4
		C 04	2.4	2.4	2.4	2.4	-	-	7.1	16.7	2.4	2.4	4.8	14.3
31 - 45 år	kvinner	A 07	-	-	-	-	-	-	-	33.3	-	-	-	11.1
		A 08	-	10.0	-	10.0	10.0	-	-	10.0	-	-	-	10.0
		A 17	2.0	-	-	4.0	-	-	11.8	3.9	3.9	2.0	-	25.5
	menn	A 38	-	-	6.3	6.3	6.3	-	6.3	12.5	-	-	-	31.5
		A 44	-	-	-	7.5	-	-	7.5	12.5	17.5	-	2.5	10.0
		A 54	-	-	10.0	-	-	-	-	25.0	-	-	-	20.0
46 - 60 år	kvinner	A 29	-	-	-	4.7	-	-	9.3	14.0	2.3	-	11.6	7.0
		A 34	4.2	-	-	4.2	-	-	4.2	2.1	2.1	-	-	29.2
		A 35	-	-	-	4.0	-	-	20.0	12.0	8.0	-	-	-
	menn	A 10	2.3	4.7	-	-	-	-	4.7	9.3	7.0	9.3	2.3	14.0
		A 15	11.1	-	2.8	5.6	-	-	2.8	-	2.8	-	2.8	8.3
		A 33	-	3.6	3.6	-	-	-	7.1	3.6	3.6	3.6	3.6	17.9
61 - 75 år	kvinner	A 36	-	-	-	-	-	-	-	4.2	4.2	-	8.3	16.7
		A 37	-	-	-	-	-	-	7.7	23.1	-	-	7.7	23.1
		A 43	-	-	1.2	-	-	1.2	2.5	12.4	3.7	-	4.9	22.2
	menn	A 20	-	-	-	2.1	-	-	10.6	4.3	6.4	2.1	4.3	10.6
		A 39	5.3	-	-	-	-	-	15.8	10.5	-	-	-	15.8
		A 40	-	-	-	-	-	-	-	-	13.3	-	-	20.0

% utelatte ordklasser / Utel totalt

OSLO VEST / I

Alder	Kjønn	Infor- mant- nummer	Subst.	Finitt verb	Infinitt verb	personlig pronomen	Pers.pron. 1.p.sg.	Pers.pron. 2.p.sg.	Pers.pron. 3.p.sg.	Pers.pron. 1.p.pl.	Pers.pron. 2.p.pl.	Pers.pron. 3.p.pl.	Kontekst- "usikre" pers.pron.	3.p.pl./ 1.p.pl.
15 - 16 år	kvinner	C 08	-	-	2.6	46.2	30.7	-	5.1	2.6	-	-	7.7	-
		C 09	-	6.7	-	43.3	30.0	-	-	10.0	-	-	3.3	-
	menn	C 07	-	3.6	3.6	60.7	35.7	-	-	21.4	-	3.6	-	-
		C 10	-	2.4	2.4	52.4	25.6	-	4.9	4.9	-	6.1	11.0	2.4
		C 11	3.4	-	1.1	46.6	18.2	10.2	2.3	4.6	-	6.8	4.6	-
		C 12	-	5.0	-	51.2	28.1	-	5.0	9.9	-	4.1	4.1	-
31 - 45 år	kvinner	A 31	-	-	-	64.7	38.2	-	8.8	17.7	-	-	-	-
		A 41	-	4.2	-	58.3	20.8	-	4.2	25.0	-	-	8.3	4.2
		A 47	-	-	2.4	73.8	38.1	-	7.1	16.7	-	2.4	9.5	-
	menn	A 22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		A 25	7.1	-	7.1	21.4	7.1	-	7.1	7.1	-	-	-	-
		A 52	9.1	-	-	36.4	18.2	9.1	-	-	-	-	9.1	-
46 - 60 år	kvinner	A 21	-	4.4	-	73.9	39.1	-	4.4	8.7	-	4.4	17.4	-
		A 24	-	10.0	-	35.0	15.0	-	-	15.0	-	5.0	-	-
		A 28	20.0	20.0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	menn	A 23	-	-	-	56.3	56.3	-	-	-	-	-	-	-
		A 27	-	-	7.7	46.2	7.7	-	-	30.8	-	-	7.7	7.7
		A 46	7.7	-	-	53.9	30.8	-	7.7	15.4	-	-	-	-
61 - 75 år	kvinner	A 49	-	-	-	42.9	19.1	-	4.8	19.1	-	-	-	-
		A 50	-	-	-	70.0	30.0	-	10.0	10.0	-	-	20.0	10.0
		A 51	1.7	1.7	1.7	59.3	20.3	3.4	1.7	15.3	-	11.9	6.8	1.7
	menn	A 45	3.6	3.6	7.1	32.1	10.7	-	7.1	3.6	-	7.1	3.6	-
		A 48	6.1	-	-	45.5	27.3	-	-	12.1	-	3.0	3.0	3.0
		A 53	3.9	3.9	7.7	38.5	19.2	-	3.9	7.7	-	7.7	-	-

Utelatte ordklasser / Utel totalt

OSLO VEST / II

Alder	Kjønn	Infor- marit- nummer	1. p. sg. / 1. p. pl.	1. p. sg. / ubestemt	1. p. sg. / 1. p. pl. / ubestemt	Ubestemt pronomen	Andre pronomen	Adjektiv (bestem- mer)	Adverb	Preposi- sjon	Konjunk- sjon	Infini- tivs- merket	Determi- nativ	Formelt "det"	
15 - 16 år	kvinner	C 08	-	-	7.7	5.1	-	-	5.1	7.7	-	-	-	33.3	
		C 09	3.3	-	-	6.7	-	-	3.3	16.7	-	-	6.7	16.7	
	menn	C 07	-	-	-	-	-	-	-	10.7	-	-	-	7.1	14.3
		C 10	4.9	1.2	2.4	2.4	1.2	-	4.9	6.1	3.7	1.2	4.9	18.3	
		C 11	2.3	1.1	1.1	3.4	1.1	-	3.4	10.2	3.4	-	4.6	15.0	
		C 12	2.5	0.8	0.8	0.8	-	-	5.0	5.8	5.0	-	5.0	22.3	
31 - 45 år	kvinner	A 31	-	-	-	2.9	-	-	5.9	20.6	-	-	-	5.9	
		A 41	4.2	-	-	4.2	-	-	4.2	8.3	4.2	-	-	16.7	
		A 47	2.4	7.1	-	-	-	-	2.4	-	4.8	-	7.1	9.5	
	menn	A 22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
		A 25	-	-	-	-	-	-	7.1	14.3	7.1	7.1	-	28.6	
		A 52	9.1	-	-	-	9.1	-	-	36.4	-	9.1	-	-	
46 - 60 år	kvinner	A 21	17.4	-	-	-	-	-	4.4	4.4	-	-	-	13.0	
		A 24	-	-	-	-	-	-	-	30.0	15.0	5.0	-	5.0	
		A 28	-	-	-	-	-	-	-	40.0	20.0	-	-	-	
	menn	A 23	-	-	-	-	-	-	-	6.3	12.5	-	12.5	12.5	
		A 27	-	-	-	-	-	-	7.7	7.7	-	-	30.8	-	
		A 46	-	-	-	-	-	-	15.4	7.7	-	-	-	15.4	
61 - 75 år	kvinner	A 49	-	-	-	-	4.8	-	4.8	9.5	4.8	-	9.5	23.8	
		A 50	10.0	-	-	-	-	-	10.0	10.0	-	-	-	10.0	
		A 51	5.1	-	-	-	-	-	-	8.5	10.2	5.1	-	1.7	10.2
	menn	A 45	-	3.6	-	14.3	-	-	-	-	10.7	-	7.1	21.4	
		A 48	-	-	-	6.1	3.0	-	3.0	-	6.1	-	9.1	21.2	
		A 53	-	-	-	-	3.9	-	-	19.2	-	-	3.9	19.2	

§ Utel / S

§ Utel / feiltyper totalt

OSLO ØST				
Alder	Kjønn	Infor- mant- nummer	Utel/S	Utel/feil- typer tot.
15 - 16 år	kvinner	C 01	18.4	54.8
		C 02	8.2	35.4
		C 05	26.3	75.3
		C 06	20.8	39.1
		C 03	34.1	75.4
		C 04	17.1	48.8
31 - 45 år	kvinner	A 07	5.6	33.3
		A 08	7.9	14.0
		A 17	12.4	34.7
	menn	A 38	11.7	25.9
		A 44	6.8	18.8
		A 54	7.9	23.1
46 - 60 år	kvinner	A 29	16.8	56.9
		A 34	17.8	37.2
		A 35	12.9	43.1
	menn	A 10	10.4	30.2
		A 15	11.0	44.2
		A 33	8.9	25.0
61 - 75 år	kvinner	A 36	7.2	19.7
		A 37	5.3	24.1
		A 43	8.1	25.4
	menn	A 20	8.9	28.6
		A 39	6.5	26.0
		A 40	7.2	24.0

OSLO VEST				
Alder	Kjønn	Infor- mant- nummer	Utel / S	Utel/feil- typer to- talt
15 - 16 år	kvinner	C 08	24.7	56.5
		C 09	5.1	20.8
		C 07	15.2	28.2
		C 10	15.6	28.4
		C 11	23.3	43.5
		C 12	18.2	40.7
31 - 45 år	kvinner	A 31	8.6	21.5
		A 41	6.1	24.7
		A 47	8.4	27.5
	menn	A 22	0	0
		A 25	5.1	19.1
		A 52	4.8	19.0
46 - 60 år	kvinner	A 21	6.4	37.0
		A 24	4.6	15.7
		A 28	3.9	17.3
	menn	A 23	6.7	52.9
		A 27	4.7	20.0
		A 46	3.9	21.4
61 - 75 år	kvinner	A 49	3.6	19.8
		A 50	2.8	17.5
		A 51	8.4	31.0
	menn	A 45	4.6	14.6
		A 48	5.7	28.6
		A 53	4.1	12.1

Litteraturhenvisninger

- Bernstein, B. R. (1969): "A socio-linguistic approach to socialisation: with some reference to educability." I Gumperz & Hymes (eds.) (1972): Directions in Sociolinguistics. New York.
- Broch, O. (1913): "Litt om rytmenormen i vor dagligtale." I Festskrift til professor Alf Torp. Kristiania.
- Broch, O. (1923): "Fra Østlandets dagligtale." I Maal og Minne 1923.
- Diderichsen, P. (1968): Elementær Dansk Grammatik. 3. udgave. København.
- Dyrland, E. (1973): Hoer syntaktiske trekk i norske avisoverskrifter. Stensil. Hovedoppgave, Institutt for nordisk språk og litteratur, Univ. i Oslo.
- Fillmore, C. J. (1972): "Some problems for case grammar." I OSQUED 1972. Göteborg.
- Franzén, B. og L. Nilsson (1974): "Fundamentfältet i informellt talspråk." Rapport nr. 36 från Forskningskommittéen i Uppsala för modern svenska (FUMS). Uppsala.
- Fretheim, T. (1975): "Spørreordsspørsmål uten spørreord. En studie i norsk talemålsyntaks." Stensil, Lingvistisk institutt, Univ. i Oslo.
- Ginsburg, H. (1972): "Fattiga barns språk." I Loman (utg.) (1974): Barnspråk i klassamhälle. Lund.
- Halliday, M. A. K. (1970): "Language structure and language function." I Lyons (ed.): New Horizons in Linguistics. Penguin.
- Hanssen, E. (1975): "Personlige pronomer i språklig og sosial kontekst." Upubl. Kommer som rapport fra TAUS.
- Higgins, J. J. (1968): "Don't answer in complete sentences!" I Språk og språkundervisning, Febr. 1968.
- Jakobson, R. (1971): "Shifters, verbal categories, and the Russian verb." I ibid.: Selected Writings, Vol. II. The Hague/ Paris.
- Jespersen, O. (1922): Language; its nature, development and origin. 14. udgave 1969. London.
- Labov, W. (1965): "On the Mechanism of Linguistic Change." I Gumperz & Hymes (eds.) (1972): Directions in Sociolinguistics. New York.
- Leech, G. N. (1963): "Disjunctive grammar in British television advertising." I Studia Neophilologica 35:2.
- Leech, G. N. (1966): English in advertising. London.
- Loman, B. (1973): "Erott, paus, planering." I Svenska studier från runtid till nutid. Lund.
- Loman, B. og N. Jörgensen (1971): Manual för analys och beskrivning av makrosyntagmer. Lund.

- Nordin, K. (1974): "Meningsbyggnaden hos Åttonde-klassister i Övertorneå." I Loman (utg.): Språk och samhälle 2. Lund.
- Nordland, O. (1954): "Språknormer hos Oslo-barn. Et eksperiment med en billedprøve." I Maal og Minne 1954.
- Næs, O. (1972): Norsk grammatikk. 3. utgave. Oslo.
- Saari, M. (1975): Talsvenska. En sociolingvistisk studie över syntaktiska drag i intervjuvar. Särtryck ur Studier i nordisk filologi 60. Helsingfors.
- Straumann, H. (1935): Newspaper headlines. London.
- Trudgill, P. (1974): The Social Differentiation of English in Norwich. London.
- Vološinov, V. N. (1930): "Indirect Discourse, Direct Discourse, and Their Modifications." I ibid.: Marxism and the Philosophy of Language. Eng. utgave ved H. Matejka & I. R. Titunik 1973. New York/ London.
- Western, K. (1974): A-endinger i substantiv-kategorier i Oslo-talemålet. Stensil. Hovedoppgave, Institutt for nordisk språk og litteratur, Univ. i Oslo.
- Wiggen, G. (1974): Sosio-syntaktisk undersøkning av talemålet til utvalgte grupper Oslo-ungdom. Del 1. Stensil. Hovedoppgave, Institutt for nordisk språk og litteratur, Univ. i Oslo.
- Wiggen, G. (1975): "Utelatelse av syntaktisk relevant setningsledd i initial eller medial stilling i Oslo-talemål." Stensil, Institutt for nordisk språk og litteratur, Univ. i Oslo.
- Øidne, G. (1970): "Sosial og politisk struktur i Oslo." Del II: Etterkrigstiden. I Tidsskrift for samfunnsforskning nr. 3 - 1973.
- Øyslebø, O. (1964): "Hamsuns merkelige at-setninger." I Maal og Minne 1964.

